

Zelal Oztoprak

TOBB University of Economics and Technology
zelaloztoprak@yahoo.com

Nur Çağlar

TOBB University of Economics and Technology
ncaglar@etu.edu.tr

Zones militars: Un remei per a despertar a Ankara de l'amnèsia urbana

Resum: El context històric d'Ankara és relativament complex a causa dels punts de ruptura de la seua història. En primer lloc, Ankara es va convertir en l'aparador de la recentment creada República Turca i es va dissenyar un nou centre urbà aïllat de l'antic per a representar la modernitat de la República. En segon lloc, amb el colp d'estat de 1980 i l'expansió de les zones militars, el nou centre de la ciutat es va expandir de manera imprevista i no planificada. Finalment, després de la temptativa colpista de 2016, es decideix reubicar les grans zones militars del centre de la ciutat en les perifèries. Aquest estudi assenyala la importància d'aquesta recent decisió en el paisatge històric d'Ankara i proposa que podria ser un potencial per a reparar la memòria urbana de la ciutat. A causa d'aquests canvis massius, Ankara ha perdut moltes de les seues referències històriques i la continuïtat de la memòria urbana. En aquest context, aquest article analitza a fons la reconstrucció de les zones militars en el centre de la ciutat, la seua presència històrica i les seues possibles interaccions amb les necessitats de la ciutat. Entendre aquestes zones com a potencials catalitzadors de la reparació del paisatge històric requereix desenvolupar una nova perspectiva, que abaste relacions complexes i veus múltiples. El pensament dialògic i polifònic engloba la multiplicitat, la relacionalitat, el caràcter incomplet i els actius històrics inherents a la ciutat.

Paraules clau: Zones militars; memòria urbana; paisatge històric; diàleg; polifonia

Military Zones: A Remedy of Awakening Ankara from Urban Amnesia

Abstract: The historical context of Ankara is relatively complex due to the breaking points in its history. First, Ankara became the showcase of the newly established Turkish Republic and a new city center designed in isolation with the old one to represent the modernity of the Republic. Second, with the 1980 coup and expansion of the military zones, the new city center expanded unplanned and unexpected. Last, after the coup attempt in 2016, the large military zones in the city center are decided to be relocated to the city's peripheries. This study points out the importance of this recent decision on the historical landscape of Ankara and proposes that it could be a potential for repairing the urban memory of the city. According to these massive changes,

Ankara lost many of her historical references and the continuity of the urban memory. In this context, this paper thoroughly discusses the remaking of military zones in the city center, their historical presence, and possible interactions with the city's needs. Understanding these areas as potential catalysts for repairing the historical landscape requires developing a new perspective, which embraces complex relations and multiple voices. Dialogic and polyphonic thinking encompasses the city's inherent multiplicity, relationality, incompleteness, and historical assets.

Keywords: Military zones; urban memory; historical landscape; dialogic; polyphony

Zonas militares: Un remedio para despertar a Ankara de la amnesia urbana

Resumen: El contexto histórico de Ankara es relativamente complejo debido a los puntos de ruptura en su historia. En primer lugar, Ankara se convirtió en el escaparate de la entonces recién establecida República Turca y se diseñó un nuevo centro urbano aislado del antiguo para representar la modernidad de la República. En segundo lugar, con el golpe de 1980 y la expansión de las zonas militares, el nuevo centro urbano se expandió de manera descontrolada y repentina. Finalmente, tras el intento de golpe en 2016, se ha decidido reubicar las grandes zonas militares del centro urbano en la periferia de la ciudad. Este estudio señala la importancia de esta reciente decisión en el paisaje histórico de Ankara y propone que podría ser un elemento potencialmente reparador de la memoria urbana de la ciudad. Debido

a estos cambios masivos, Ankara perdió la mayoría de sus referencias históricas y la continuidad de su memoria urbana. En este contexto, el presente trabajo debate concienzudamente la reconstrucción de las zonas militares en el centro de la ciudad, su presencia histórica y las posibles interacciones con las necesidades de la ciudad. Entender estas áreas como potenciales catalizadores para reparar el paisaje histórico requiere desarrollar una nueva perspectiva que contempla relaciones complejas y múltiples voces. El pensamiento dialógico y polifónico abarca la multiplicidad, relacionalidad, incompletitud y bienes históricos inherentes a la ciudad.

Palabras clave: Zonas militares; memoria urbana; paisaje histórico; diálogos; polifonía

Les zones militaires : un remède pour réveiller Ankara de l'amnésie urbaine

Résumé : Le contexte historique d'Ankara est relativement complexe à cause des points de rupture dans son histoire. D'abord, Ankara est devenu jadis l'étalage de la nouvelle République turque, et un nouveau centre urbain isolé de l'ancien a été conçu pour représenter la modernité de la République. Deuxièmement, avec le coup d'état de 1980 et l'expansion des zones militaires, le nouveau centre urbain s'est élargi de façon incontrôlée et soudaine. Finalement, suite à la tentative de coup en 2016, l'on a décidé de reloger les grandes zones militaires du centre urbain à la périphérie de la ville. Cette étude remarque l'importance de cette récente décision dans le paysage historique d'Ankara et propose que cela pourrait être un élément potentiellement réparateur de la mémoire urbaine de la ville. À cause de ces

changements massifs, Ankara a perdu la plupart de ses références historiques, ainsi que la continuité de sa mémoire urbaine. Dans ce contexte-là, ce travail-ci met en débat consciencieusement la reconstruction des zones militaires dans le centre de la ville, sa présence historique et leurs possibles interactions avec les besoins de la ville. Considérer ces zones comme de potentiels catalyseurs pour la réparation du paysage historique exige le développement d'une nouvelle perspective ayant des rapports complexes et des voix multiples. La pensée dialogique et polyphonique couvre la multiplicité, la relationnalité, l'incomplétude et les biens historiques inhérents à la ville.

Mots-clés : Zones militaires ; mémoire urbaine ; paysage historique ; dialogues ; polyphonie

Història de la Ciutat Vella i la Ciutat Administrativa

There is neither a first nor the last word, and there are no limits to the dialogic context (it extends into the boundless past and the boundless future). Even past meanings, that is, those born in the dialogue of past centuries, can never be stable (finalized, ended once and for all)—they will always change (be renewed) in the process of subsequent, future development of the dialogue.

Mikhail Bakhtin¹

Especular sobre el context històric d'Ankara comporta moltes altres discussions. No obstant això, a diferència de moltes altres capitals del món, el desenvolupament d'Ankara no s'estructura entorn del centre històric. En canvi, remuntar-se als primers plànols d'Ankara, datats en el primer trimestre de 1900, ajuda a comprendre les raons d'aquest desenvolupament.

Ankara es va convertir en el centre administratiu amb la República que desitjava abandonar el món oriental i dirigir-se cap al món racional. Per tant, l'objectiu principal del disseny d'Ankara era ser tant el símbol i l'escenari de la vida urbana moderna com la capital de la República Turca que complira totes les funcions de la nova concepció del món i reflectira el seu estil de vida. Per això, era necessari establir una nova Ankara independent de l'antiga, que continga el desenvolupament històric i orgànic actual. Com a resultat, Yenisehir i els ministeris, la mansió Çankaya, el bulevard Atatürk i les institucions públiques relacionades es van orientar cap al sud, deixant el centre històric en el nord (imatge 1). Les implementacions en línia amb aquestes polítiques adoptades i posades en pràctica des de 1924 van impedir que Ankara cresquera en forma de taques d'oli al voltant del centre històric de la ciutat durant molt de temps. Així, al llarg dels anys, l'antiga Ankara va experimentar molts processos com la renovació, el canvi de funció, l'augment de la intensitat d'ús i l'ús sense reparació però molt abandonat a la seua sort.

Ankara exposa la dramàtica transformació d'una ciutat de províncies en una ciutat moderna. Com a resultat, el passat està a tot arreu i en cap. A Ankara hi ha diversos béns i capes històriques, però estan molt fragmentats. Per això, és difícil percebre la relació entre aquests béns i les parts noves de la ciutat. El nucli històric d'Ankara evoca formes

Story of the Old City and Administrative City

There is neither a first nor the last word, and there are no limits to the dialogic context (it extends into the boundless past and the boundless future). Even past meanings, that is, those born in the dialogue of past centuries, can never be stable (finalized, ended once and for all)—they will always change (be renewed) in the process of subsequent, future development of the dialogue.

Mikhail Bakhtin¹

Speculating about Ankara's historical context brings many other discussions with it. However, unlike many other capitals of the world, the development of Ankara is not structured around the historical center. Instead, tracing back to Ankara's first plans dated the first

quarter of 1900 helps understanding the reasons for this development.

Ankara became the administrative center with the Republic that desired to leave the Oriental world and directed towards the rational world. Therefore, the primary purpose of Ankara's design was to be both the symbol and stage of modern urban life and the capital of the Turkish Republic that fulfills all the functions of the new conception of the world and reflects its lifestyle. For this reason, it was necessary to establish a new Ankara independent from the old one, which contains the current historical and organic development. As a result, Yenisehir and Ministries, Çankaya Mansion, Atatürk Boulevard, and related public institutions were oriented towards the south, leaving the historical center in the north (Image 1). The implementations in line with these policies adopted and put into practice since 1924 prevented Ankara from growing in the

perdues o mítiques de la vida pública, amb edificis històrics que són poc més que restes d'antigues funcions i nous museus establits en antics edificis industrials. Les barriades ocupen una gran part del castell d'Ankara i hi ha llocs disponibles per als turistes locals i estrangers.

La decisió de deixar la ciutat antiga tal qual i construir una nova ciutat aïllada d'ella va mobilitzar estratègicament la memòria urbana d'Ankara. No obstant això, la concepció de la memòria està íntimament lligada a l'experiència col·lectiva. En aquest sentit, el centre de la ciutat antiga no sembla representar el context històric d'Ankara, però la ciutat nova compta amb edificis i zones que proporcionen una referència per a la memòria urbana. Els plans republicans d'Ankara preveien la disposició dels edificis administratius que dominaven l'espai urbà, determinant també el nou centre de la capital. El complex administratiu es va situar en el sud, conscientment aïllat de la ciutat antiga. De fet, en teoria, es deia que calia cobrir la ciutat antiga amb una làmina de cristall.² No obstant això, es va donar gran importància a la protecció i a la percepció del castell des de tota la ciutat (Imatge 2). Per això, el castell i els seus voltants es van enfocar com un decorat, més que com el centre del desenvolupament de la ciutat. Per tant, la connexió de la ciutat antiga amb la nova no es va tindre en compte en aquests plans.

Figura 1. Plànol d'Ankara, per Carl C. Lörcher (1924)

Figure 1. Plan of Ankara, designed by Carl C. Lörcher (1924)

form of oil stains around the historical city center for a long time. Thus, throughout the years, the old Ankara experienced many processes such as renewal, function change, increasing intensity of use, and using without repair but highly abandoned to its fate.

Ankara exposes the dramatic transformation of a provincial town into a modern city. As a result, the past is everywhere, and it is nowhere. There are various historical assets and layers in Ankara, yet they are very fragmented. As a result, it is tough to perceive the relationship between these assets and the city's new parts. The historical core of Ankara evokes lost or mythical forms of public life, with historical buildings that are little more than the remnants of former functions and new museums established in old industrial buildings. Slums occupy a big part of Ankara Castle and there are places available to local and foreign tourists.

The decision to leave the old city as it is and build a new city isolated from it strategically mobilized the urban memory of Ankara. However, the conception of memory is intimately linked with collective experience. In this regard, the old city center does not seem to represent the historical context of Ankara, but the new city has buildings and areas that provide a reference for the urban memory. Republican plans of Ankara envisaged the arrangement of the administrative buildings dominating the urban space, also determining the new city center of the capital. The administrative complex was located in the south, consciously isolated from the old city. In fact, in theory, it was said that a sheet of glass should be covered over the old city.² Nevertheless, protection and perception of the castle from all over the city were given a great importance (Image 2). As such, the castle and its surroundings were approached as a décor, rather than the center of the city's

Figura 2. Pintura que representa el castell d'Ankara, en el segle XVII (Rijksmuseum, Holanda)

Figure 2. Painting depicting Ankara Castle, in the 17th century (Rijksmuseum, Holland)

El ferrocarril, que creua Ankara en direcció est-oest, es considerava el límit entre la ciutat antiga i la nova (imatge 3). El ferrocarril es creuava amb el nou eix sud-nord de la ciutat, el boulevard Atatürk, en el pont Sihhiye. El boulevard Atatürk partia de la plaça Ulus a la ciutat vella. No obstant això, els nous edificis de l'època republicana, que van ser dissenyats pels coneguts arquitectes de l'època, es van situar en la seua majoria al sud del pont Sihhiye, cap a la ciutat nova. D'aquesta manera, el pont de Sihhiye separava dramàticament la ciutat antiga de la nova. El Boulevard Atatürk continuava cap al sud amb edificis educatius, places, complex administratiu, capitania general, Ministeri de Defensa Nacional i altres zones militars, ambaixades i el palau presidencial al final. De fet, el Boulevard Atatürk va ser el principal eix de desenvolupament d'Ankara, no sols per les funcions dels nous edificis que ho recorrien, sinó també pels seus significats simbòlics per a la República. La ubicació de les zones militars en el centre, en particular la Presidència de l'Estat Major i l'Acadèmia Militar a l'oest del nou parlament, va iniciar l'actual desenvolupament de la ciutat cap a l'oest, al llarg del boulevard İsmet İnönü (carretera d'Eskisehir).

development. Therefore, connecting the old city to the new one was not considered in these plans.

The railway, which crosses Ankara along the east-west direction, was considered the boundary between the old and new city (Image 3). The railway was intersecting with the new south-north axis of the city, Atatürk Boulevard, at Sihhiye Bridge. Atatürk Boulevard was started from Ulus Square in the old city. However, the new buildings of the republican era, which were designed by the

well-known architects of the time, were mostly located on the south of the Sihhiye Bridge, towards the new city. In this manner, Sihhiye Bridge was dramatically separating the old city and the new one. Atatürk Boulevard continued towards the south with educational buildings, squares, administrative complex, captaincy general, Ministry of National Defense and other military zones, embassies, and the presidential palace at the end. In fact, Atatürk Boulevard was the main development axis of Ankara, not only for the functions of the

manera, es perdran les maneres de “traduir els records en formes contemporànies significatives.”⁴ Encara que d'alguna manera era problemàtic, l'eix nord-sud al llarg del boulevard Ataturk ha constituït la memòria urbana des dels anys vint. No obstant això, el desenvolupament contemporani d'Ankara fragmenta i reubica els actius d'aquest eix, esborrant la memòria urbana.

Va haver-hi tres punts de ruptura que van contribuir a aquesta fragmentació. El primer va ser el disseny de la nova ciutat aïllada de l'antiga en l'època republicana. Aquesta decisió no sols va reubicar el nucli de la ciutat, sinó que va canviar el paisatge històric. El segon punt de ruptura es va produir després del colp d'estat de 1980, que va reforçar els òrgans militars i va ampliar els seus assentaments a causa de l'espectacular augment del personal militar. Es van construir casernes generals i noves edificis de comandament militar en el centre d'Ankara, canviant de nou el desenvolupament de la ciutat i el seu paisatge històric. Com a resultat d'aquesta expansió, en l'actualitat, els departaments militars abasten una gran part del nucli d'Ankara, que ascendeix a quasi el %25 de la superfície total. En general, la superfície ocupada pels recintes militars d'Ankara és d'aproximadament 40 milions de m², la qual cosa equival al 13% de la ciutat. Una gran part d'aquestes zones militars comprén àrees verdes (Imatge 4).

Figura 4. Procés de desenvolupament de les zones militars d'Ankara, des de la dècada de 1930 fins a la de 2000

Figure 4. Development process of military zones in Ankara, from the 1930s to the 2000s

problematic somehow, the north-south axis along Ataturk Boulevard has constituted the urban memory since the 1920s. However, the contemporary development of Ankara fragments and relocates the assets of this axis, erasing the urban memory.

There had been three breaking points that contributed to this fragmentation. The first one was designing the new city isolated from the old one in the Republican era. This decision not only relocated the core of the city but also changed the historical landscape. The second breaking point has occurred after the 1980 coup, which strengthened the military organs and expanded their settlements due to the dramatic increase in military staff numbers. Headquarters and new military command buildings were built in the center of Ankara, changing the city's development

and its historical landscape again. As a result of this expansion, currently, the military departments comprise a big part of the core of Ankara, amounting to almost %25 of the total area. In general, the space area occupied by Ankara's military compounds is approximately 40 million m², which amounts to 13 % of the city. A big part of these military zones comprises green areas (Image 4).

It is essential to note that the characteristics and presence of military zones are different from other campuses or big voids of Ankara. Although the military areas in various parts of Ankara are far from each other, their social lives are associated. Unlike Ankara's other historical assets, military zones have a social network wholly disconnected from the city; they have their structure and organization. Their

És essencial assenyalar que les característiques i la presència de les zones militars són diferents de les d'altres recintes o grans buits d'Ankara. Encara que les zones militars de diverses parts d'Ankara estan allunyades les unes de les altres, la seua vida social està associada. A diferència d'altres béns històrics d'Ankara, les zones militars tenen una xarxa social totalment desconnectada de la ciutat; tenen la seua estructura i organització. La seua estructura física comprèn tant béns civils com edificis militars. La majoria d'elles compten amb edificis administratius, educatius i residencials, pavellons esportius, àrees recreatives i socials, com a cinemes, teatres. A tall d'exemple, la Presidència de l'Estat Major i l'Acadèmia Militar, una de les extenses zones militars d'Ankara, compta amb edificis de batallons amb dormitoris i aules per a estudiants militars, casernes generals de comandament, sales de conferències, zones d'entrenament militar, camp de tir, diverses instal·lacions esportives cobertes i a l'aire lliure, estadi, biblioteca i sala de cinema, així com cafeteries (Imatge 5). També hi ha un recinte cultural, una mesquita, zones d'esbarjo i una àrea d'esports eqüestres (Imatge 6).

Figura 5. Presidència de l'Estat Major i Acadèmia Militar situada en el centre d'Ankara

Figure 5. Presidency of General Staff and Military Academy located in the center of Ankara

physical structure comprises civil assets as well as military buildings. Most of them have administrative, educational, and residential buildings, sports halls, recreational and social areas, such as cinemas, theaters. To exemplify, the Presidency of General Staff and Military Academy, one of the extensive military areas in Ankara, has battalion buildings

with military student dormitories and classrooms, command headquarters, conference halls, military training areas, shooting range, various indoor and outdoor sports facilities, stadium, library and cinema hall, as well as cafeterias (Image 5). There is also a cultural site, a mosque, recreational areas, and an equestrian sports area (Image 6).

Figura 6. Imatges de l'abans i el després de la zona de l'Acadèmia Militar, que demostren el desenvolupament de les zones militars en el centre de la ciutat

Figure 6. Before and after images of Military Academy area, demonstrating the development of military zones in the city center

Per raons de seguretat, enormes murs envolten les zones militars, i els ciutadans tenen prohibit detenir-se o prendre fotografies als voltants d'aquestes àrees. Per tant, la vida en les zones militars està bloquejada des de l'exterior, i només les persones autoritzades tenen accés a elles; d'aquesta manera, són desconegudes i no són experimentades pels ciutadans. A més, la vida quotidiana no pot filtrar-se en aquestes zones, i la gent ha de desplaçar-se per elles. No obstant això, com a ciutat de l'administració i la burocràcia, moltes persones viuen en les zones militars d'Ankara, la qual cosa és essencial per a l'organisme de la ciutat.

Malgrat la falta d'experiència urbana en les zones militars, la seua taca en el mapa i la seua presència formen part de la vida quotidiana i contribueixen a la memòria urbana. És una opinió habitual que les estructures arquitectòniques traslladen el seu passat i els seus records al present. No obstant això, tot el paisatge urbà, amb tots els seus aspectes físics i socials, aporta la memòria com a experiència cultural. En aquest sentit, els espais militars són una part essencial del paisatge urbà d'Ankara i una de les petjades de la memòria col·lectiva d'Ankara.

Tornant als punts de ruptura que van configurar tant el desenvolupament com el paisatge històric d'Ankara, l'últim va ocórrer recentment amb l'intent de colp d'Estat de juliol de 2016. L'anietat provocada per l'intent fallit de colp d'Estat va portar a la dissolució de les zones militars d'Ankara fora del centre de la ciutat.⁵ Com s'ha assenyalat, les zones militars que són essencials per al paisatge urbà d'Ankara, la seua relació i integració amb altres capes de la ciutat ja estan fragmentades. Per tant, la seua reubicació possiblement aprofundirà la fragmentació i crearà un altre punt de ruptura que contribuïska a l'actual amnèsia d'Ankara, al mateix temps que obrirà aquestes zones per a la seua absorció en altres agendes polítiques, socials i econòmiques. Així, finalment, el nucli d'Ankara i les referències existents sobre el seu paisatge històric canviaran una vegada més.

Due to security reasons, massive walls surround the military areas, and the citizens are forbidden to stop by or take pictures around these areas. Therefore, life in military zones is blocked from outside, and only authorized people have access to them; therefore, they are unknown and not experienced by the citizens. Therefore, daily life cannot leak into these areas, and people have to get around. However, as a city of administration and bureaucracy, many people live in military zones in Ankara, which is essential for the city organism.

Despite the lack of urban experience in military zones, their stain on the map and presence is part of daily life and contributes to the urban memory. It is a standard view that architectural structures carry their past and memories to the present. However, the entire urban landscape, with all physical and social aspects, provides memory as a cultural experience. In this regard, military spaces

are an essential part of Ankara's urban landscape and one of the memory traces of the collective memory of Ankara.

Turning back to the breaking points that shaped both the development and historical landscape of Ankara, the last one occurred recently with the coup attempt in July 2016. The anxiety sparked by the failed coup attempt led to the dissolution of Ankara's military zones out of the city center.⁵ As noted, military zones that are essential for the urban landscape of Ankara, their relationship, and integration with other layers of the city are already fragmented. Therefore, their relocation will possibly deepen the fragmentation and create another breaking point that contributes to the current amnesia of Ankara while opening up these areas for absorption into other political, social, and economic agendas. Thus, eventually, the core of Ankara and the existing references about its historical landscape will change one more time.

El futur del passat

Les conseqüències dels punts de ruptura i la narrativa accelerada del pla de construcció d'Ankara estan agranant la història. Ja s'ha esborrat la història, i el teixit urbà no perdura en cap estabilitat. En conseqüència, el paisatge urbà d'Ankara ha substituït a la història de la qual va sorgir en el seu moment. En el cas de les zones militars, la investigació mostra que quasi el 70% dels terrenys utilitzats i assignats per a fins militars són d'1 hectàrea o més (Imatge 7).⁶ Això significa que qualsevol intervenció en aquestes zones alterarà dràsticament el paisatge històric i afectarà el futur d'Ankara. Per tant, la presència històrica d'aquestes zones en el desenvolupament d'Ankara i la seua remodelació i possibles interaccions amb la ciutat han de debatre's a fons.

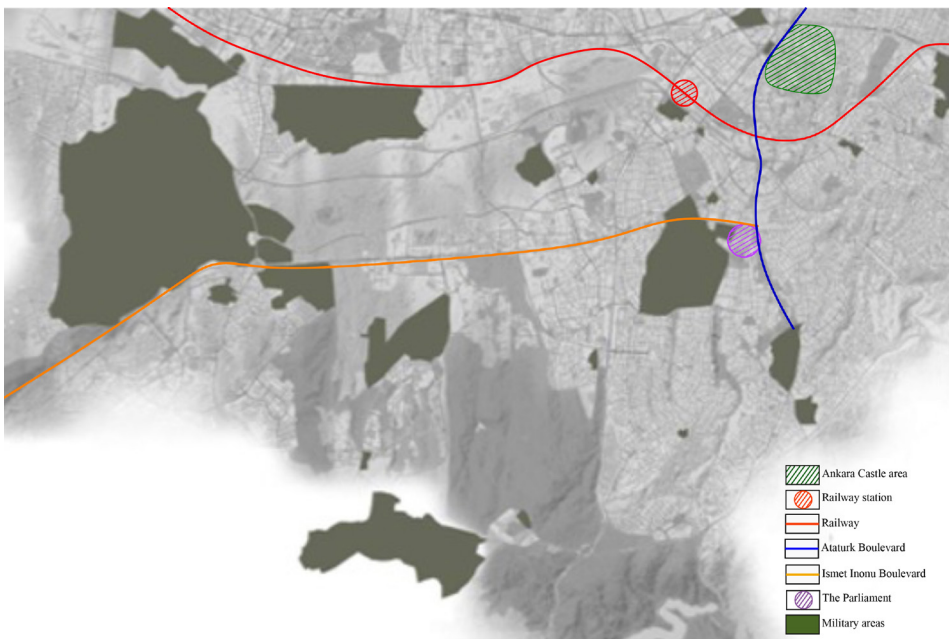

Figura 7. Zones militars en el centre d'Ankara

Figure 7. Military zones in the center of Ankara

The future of the past

The consequences of breaking points and the accelerating narrative of the building plan of Ankara are sweeping history away. Already blotted out history, and the urban tissue does not endure in any stability. Accordingly, the urban landscape of Ankara has replaced the history out of which it once emerged. In the case of military

zones, research shows that nearly %70 of the lands used and allocated for military purposes are 1 hectare and above (Image 7).⁶ It means any intervention in these areas will dramatically alter the historical landscape and affect the future of Ankara. Therefore, the historical presence of these areas in Ankara's development and their remaking and possible interactions with the city needs to be discussed thoroughly.

Aquests béns històrics continuen sent fragments i petjades de la memòria que habiten el paisatge urbà d'Ankara malgrat els canvis en l'entorn construït. De tant en tant, es manifesta en l'entorn construït. En general, el terme memòria engloba dos aspectes: el primer és un residu d'experiències passades que d'alguna manera s'ha quedat o s'ha activat en la ment, mentre que altres experiències s'han oblidat; el segon és una capacitat per la qual recordem el passat.⁷ El concepte de memòria urbana indica que la ciutat és un conjunt de béns i pràctiques que permeten recordar el passat i l'encarnen a través de les petjades seqüencials de construcció i reconstrucció de la ciutat. En aquest context, mentre que la memòria s'associa a nocions com a autèntic, personal i humanitzat, assumptes com els mitjans de comunicació de masses i la globalització es mantenen com a suposats agents d'amnèsia. En aquesta línia de pensament, la memòria urbana indica que les ciutats són llocs en els quals les vides s'han viscut i encara se senten com físicament manifestes, donant forma als records més enllà dels dissenys i plans dels arquitectes, planificadors i autoritats de la ciutat. No obstant això, la memòria urbana sol ser mobilitzada pels qui donen forma a la ciutat.

Dissenyar i refer la ciutat amb processos polifònics i participatius obri el camí al diàleg públic. D'aquesta manera, la memòria urbana queda íntimament lligada a l'experiència col·lectiva, en lloc de ser una versió instrumentalitzada i excessivament racionalitzada del passat. Les zones militars estan protegides pels límits de l'exèrcit i s'evita la seua absorció en la construcció i reconstrucció seqüencial d'Ankara. Sense un punt de vista polifònic i un escrutini públic, aquestes zones també podrien convertir-se en fragments i petjades de la història, suggerint una breu visió del passat i una sensació de continuïtat perduda. Com en molts altres processos actuals d'Ankara, aquestes zones podrien abordar-se com a "terrenys buits" i no poden evitar ser absorbides per altres agendes.

En lloc de limitar-se a substituir zones militars, la idea de refer suggereix una manera de realitzar la reparació, amb un judici inicial que el que està trencat es pot arreglar.⁸ De la mateixa manera, Sennet esmenta tres formes de reparació: la restauració (prioritat de l'estat original de l'objecte), la remediació (conservar l'antic i substituir les peces necessàries) i

These historical assets remain fragments and traces of memory that inhabit Ankara's urban landscape despite the changes to the built environment. Now and then, it manifests itself in the built environment. In general, the term memory encompasses two aspects: the first is a residue of past experiences that has somehow stuck or become active in the mind, while other experiences have been forgotten; the second is an ability by which we recollect the past.⁷ The urban memory concept indicates the city as a collection of assets and practices that enable recollections of the past and embody the past through the city's sequential building and rebuilding traces. In this context, while memory associates with such notions as authentic, personal, and humanized, such matters as mass media and globalization stay as the deemed agents of amnesia. In this line of thinking, urban memory indicates cities as places where lives have been lived and still felt as physically manifest, shaping the memories beyond the designs and plans of architects, planners, city authorities. However, urban memory is often mobilized by those who shape the city.

Designing and remaking the city with polyphonic and participatory processes opens up the way to the public dialogue. In this way, the urban memory becomes intimately bound up with collective experience, rather than an instrumentalized and overly rationalized version of the past. Military zones are protected by the boundaries of the military and avoided absorption into the sequential building and rebuilding of Ankara. Without a polyphonic viewpoint and public scrutiny, these areas might also become fragments and traces of history, suggesting a brief insight into the past and a sense of lost continuity. As in many other current processes in Ankara, these areas might be approached as 'empty lands' and cannot avoid absorption into other agendas.

Rather than simply replacing military zones, the idea of remaking suggests a way of performing the repair, with an initial judgment that what is broken can be fixed.⁸ Similarly, Sennet mentions three ways of repair: restoration (priority of the object's original state), remediation (preserving the old and replacing the necessary parts), and reconstruction (re-imagining the form and use of the object). Here,

la reconstrucció (reimaginar la forma i l'ús de l'objecte). En aquest cas, l'ús de refer indica fer de nou o de manera diferent desenvolupant diferents estratègies de disseny segons les característiques de cada zona militar. Per exemple, les taques d'oli de les zones militars en el mapa són àmplies i essencials per a la ciutat. Si aquestes taques s'intervenien amb un enfocament descendent sense desenvolupar punts de vista globals i holístics, Ankara perdria totes les reminiscències de la seua història. La idea de refer també indica una nova versió; per tant, està íntimament lligada a l'estat existent. En aquest context, refer dona suport al manteniment del paisatge històric.

Com s'ha assenyalat, les zones militars d'Ankara són un tot, compost per centenars de terrenys. Per això, refer aquestes zones amb un enfocament holístic i una planificació basada en el diàleg públic ofereix una oportunitat per als problemes fonamentals d'Ankara, com l'afebliment del seu context històric dia a dia. En l'etapa inicial, les zones militars amb enormes murs podrien ser difícils d'integrar a la ciutat i podrien romandre separades i aïllades de la vida pública; no obstant això, refer-les proporciona les bases per al canvi. A més, amb les seues qualitats físiques i la seua presència històrica, aquestes zones poden reforçar la memòria urbana moderna i aprofundir en l'experiència urbana. Així, refer aquestes zones pot transformar els aspectes materials i immaterials de la ciutat, la seua estructura física i social, i acabar desenvolupant una memòria urbana moderna. En aquest sentit, la intervenció en les zones militars d'Ankara va més enllà de la reparació del paisatge urbà. Per tant, entendre aquestes zones com a potencials catalitzadors o pedres angulars per a desenvolupar un paisatge històric requereix desenvolupar una nova perspectiva que abaste relacions complexes i múltiples veus.

Pensament dialògic i relacional en el context d'Ankara

Hui dia, la vida urbana és molt diversa en aspectes econòmics, socials, polítics i físics. És una diversitat plural i no decreixent que augmenta dia a dia. Resulta quasi impossible pensar en la ciutat i el seu entorn, les persones i les relacions com una cosa singular. A mesura que la ciutat es desenvolupa, la seua diversitat augmenta. Hi ha molts compromisos

the use of remaking indicates making anew or in a different form by developing different design strategies according to the features of each military zone. For example, the oil stains of military zones on the map are vast and essential for the city. If these stains are intervened with a top-down approach without developing comprehensive and holistic viewpoints, Ankara will lose all the reminiscences of its history. The idea of remaking also indicates a new version; thus, it is intimately linked with the existing state. In this context, remaking supports sustaining the historical landscape.

As noted, military zones in Ankara are a whole, comprised of hundreds of pieces of land. Thereby, remaking these areas with a holistic approach and planning based on the public dialogue provides an opportunity for Ankara's fundamental problems, such as weakening its historical context day by day. In the initial stage, military zones with massive walls could be hard to integrate with the city and might remain detached and isolated from public life; however, remaking them provides the grounds for change. Furthermore, with their physical qualities and historical

presence, these areas can strengthen the modern urban memory and deepen the urban experience. Thus, remaking these areas can transform the material and the immaterial aspects of the city, its physical and social structure, and eventually develop modern urban memory. In this regard, intervention in the military zones in Ankara goes beyond repairing the urban landscape. Therefore, understanding these areas as potential catalysts or cornerstones for developing a historical landscape requires developing a new perspective that embraces complex relations and multiple voices.

Dialogic and Relational Thinking in the Context of Ankara

Today, urban life is very diverse in economic, social, political, and physical aspects. It is a pluralistic and non-diminishing diversity that increases day by day. It became almost impossible to think of the city and its environment, the people, and relations as singular. As the city develops, its diversity increases. There are many different engagements in the city. People have different lifestyles, cultural, educational, and developmental levels. Therefore, their perspectives

diferents a la ciutat. Les persones tenen diferents estils de vida, nivells culturals, educatius i de desenvolupament. Per tant, les seues perspectives són molt diferents entre si. En tota aquesta diversitat, el punt de vista que satisfà tots els desitjos, anhels i expectatives és el dialògic.

Igual que la naturalesa sempre canviant de la ciutat, en el procés dialògic, ni els actors ni la seua producció són definitius. Aquest procés fomenta les relacions intersubjectives, l'obertura de mires, la col·laboració i el diàleg. Com afirma Todorov, la intersubjectivitat precedeix a la subjectivitat, ja que l'individu no pot concebre's ni tindre un significat aïllat per a la raó social.⁹ També aporta el principi dialògic que "és impossible concebre cap ser fóra de les relacions que el vinculen amb l'altre."¹⁰ Així mateix, les zones militars no poden concebre's al marge de les seues relacions situades amb Ankara i els seus ciutadans.

Els òrgans administratius sempre han dominat la vida pública d'Ankara. En un cert sentit, sempre ha sigut l'aparador de la República, reprimint l'autenticitat i el caràcter dialogant de la vida pública. Per aquesta raó, Ankara és àmpliament coneguda com la "ciutat grisa". Per contra, en concebre el paisatge urbà com un depòsit de heteroglossia, Folch-Serra assenyala que un paisatge urbà dialògic indica el moment i les situacions històriques, és a dir, el temps i l'espai, d'un diàleg, en el qual el resultat mai és un intercanvi neutral.¹¹ D'aquesta manera, el paisatge urbà es fa visible no sols gràficament sinó també narrativament en el temps.

La pràctica dialògica també suposa una negociació de la heteroglossia i la carnavalesca. Com més es relaciona un bé històric amb els altres béns en una relació dialògica, més heterogeni es torna. En aquest sentit, el context històric és un conjunt d'interaccions que poden reforçar la memòria urbana i aprofundir en l'experiència urbana. El context dialògic afavoreix les interaccions intenses i diversificades entre persones, esdeveniments, llocs i temps. Amb això, obri la possibilitat d'acostar-se als contextos històrics amb múltiples punts de vista (dialògics) i enfortir les seues interaccions amb l'entorn (*heteroglossia*) i dóna lloc a espais urbans lliures (*carnavalescos*).

are very different from each other. In all this diversity, the viewpoint that meets all wishes, desires, and expectations is dialogical.

Like the ever-changing nature of the city, in the dialogical process, neither actors nor their production is finalized. Such a process provides inter-subjective relationships, open-mindedness, collaboration, and dialogue. As Todorov states, intersubjectivity precedes subjectivity since the individual cannot be conceived of or given significance in isolation for the social.⁹ It also provides the dialogical principle that "it is impossible to conceive of any being outside of the relations that link it to the other."¹⁰ Similarly, military zones cannot be conceived outside of their situated relations to Ankara and its citizens.

The administrative bodies always dominated the public life of Ankara. In a sense, it has always been the showcase of the Republic, repressing the authenticity and dialogic character of public life. For this reason, Ankara is widely known as the "grey city." In contrast, conceiving urban landscape as a "repository of heteroglossia", Folch-Serra notes, a dialogical urban landscape indicates the historical moment and

situations, namely time and space, of a dialogue, in which the outcome is never a neutral exchange.¹¹ In this manner, the urban landscape becomes not only graphically but also narratively visible in time.

The dialogical practice also means a negotiation of heteroglossia and carnivalization. The more a historical asset is related to the other assets in a dialogic relationship, the more heteroglot it becomes. In this sense, the historical context is a set of interactions that can strengthen the urban memory and deepen the urban experience. The dialogical context supports intense and diversified interactions between people, events, places, and times. With this, it opens up the possibility of approaching historical contexts with multiple viewpoints (dialogic) and strengthening their interactions with surroundings (heteroglossia) and leads to free (carnival) urban spaces.

The city is the repository of many voices embedded and embodied in it. In transforming historical areas, such as the military zones in Ankara, the debate on form and content needs to be answered by not valorizing one over the other. Any intervention to the historical areas requires finding a link between form

La ciutat és la depositària de moltes veus incrustades i encarnades en ella. En la transformació de les zones històriques, com les zones militars d'Ankara, el debat sobre la forma i el contingut ha de ser respost no valorant un sobre l'altre. Qualsevol intervenció en les zones històriques requereix trobar un vincle entre la forma i el contingut, tenint en compte tots dos simultàniament, i mantenint un perfecte equilibri entre ells.¹² És possible amb un pensament dialògic i relacional, que abaste la multiplicitat inherent a la ciutat, la *relacionalitat*, el caràcter inacabat i els béns històrics. D'aquesta manera, les zones militars s'aborden com una *heteroglossia espacial* que produeix diferents discursos situats en el temps i l'espai.

La naturalesa abraçadora de la comprensió dialògica es beneficia de la inclusió dels aspectes socials i físics d'aquestes àrees; els ciutadans, les autoritats estatals, els dissenyadors, les fites i els diversos elements físics podrien formar un conjunt complex quan es tracten com a elements diferents, però relacionats que es mantenen en juxtaposició dialèctica. La comprensió dialògica també obri l'oportunitat de pensar l'arquitectura en diàleg, negociació, processos i objectes, ètica i estètica, responsabilitat, producció social i espacial, autoria, coexistència, contradiccions i ambivalència. Totes aquestes qüestions són essencials a l'hora d'intervenir en àrees històricament notables com les zones militars. Per a mantenir la seua presència en la memòria urbana, cal tractar conjuntament la geografia física i social de les zones militars i la seua relació amb la ciutat.

La relació entre el concepte de diàleg i la seua actuació social, és a dir, entre el diàleg i l'espai públic, és una ambivalència entre l'autoritat i el seu desafiament. Aquesta ambivalència, representada públicament en l'espai, adopta la forma de carnestoltes.¹³ El carnestoltes és l'altre de la vida quotidiana, però no la seua antítesi.¹⁴ La idea del carnestoltes ofereix una important oportunitat per a aprofundir en l'experiència urbana, reforçar el sentit de pertinença i, finalment, la continuïtat de la memòria urbana. La diversitat que conté engloba una experiència col·lectiva en la qual participen quasi tots els habitants de la ciutat. La transformació dels espais urbans en entorns "carnavalescos" dona lloc a relacions dinàmiques amb el teixit urbà adjacent. D'aquesta manera, aquests espais serviran de base per a noves tecnologies, construccions o altres innovacions, ja que serveixen de pont per a desenvolupaments creatius i flexibles. A més, la carnavalització dels processos de reconstrucció de les zones militars pot informar sobre les implicacions pràctiques del compromís social mitjançant la integració de

and content, taking both into account simultaneously, and maintaining a perfect balance between them.¹² It is possible with dialogic and relational thinking, encompassing the city's inherent multiplicity, relationality, unfinished nature and historical assets. In this way, military zones are approached as spatial heteroglossia, producing different discourses situated in time and space.

The encompassing nature of dialogic understanding benefits from including social and physical aspects of these areas; citizens, state authorities, designers, landmarks, and various physical elements could all make a complex whole when treated as distinct but related elements held in dialectical juxtaposition. The dialogical understanding also opens up the opportunity to think architecture in dialogue, negotiation, processes and objects, ethics and aesthetics, responsibility, social and spatial production, authorship, co-existing, contradictions and ambivalence. All these issues are essential when intervening in historically remarkable areas like the military zones. In order to sustain

their presence in the urban memory, military zones' physical and social geography and their relationship with the city must be handled together.

The relationship between the concept of dialogue and its social performance, in other words, between dialogue and public space, is one of ambivalence between authority and its challenge. Publicly enacted in space, this ambivalence takes the form of carnival.¹³ Carnival is the other of everyday life, but not its antithesis.¹⁴ The idea of carnival provides a significant opportunity to deepen the urban experience, strengthen the sense of belonging, and eventually, the continuity of the urban memory. The diversity it contains encompasses a collective experience in which almost everyone from the city takes part. Transforming urban spaces into 'carnival' environments leads to dynamic relationships with the adjacent urban fabric. In this way, these spaces will provide the basis for new technologies, constructions, or other innovations, as they bridge over creative and flexible developments. Furthermore, the

totes les veus o formes obertes. Es posarà de manifest el paisatge polifònic de la reconstrucció del paisatge històric d'Ankara i les seues múltiples contradiccions.

Epíleg

At any moment in the development of the dialogue, there are immense, boundless masses of forgotten contextual meanings, but at certain moments of the dialogue's subsequent development along the way, they are recalled and invigorated in renewed form (in a new context). Nothing is dead: every meaning will have its homecoming festival—the problem of a great time.

Mikhail Bakhtin¹⁵

La ciutat està en constant evolució, i la remodelació del paisatge urbà continua com en el cas de les zones militars d'Ankara. La remodelació del paisatge urbà pot crear noves capes que tinguen una relació dinàmica amb el teixit urbà adjacent. Aquests canvis en el paisatge urbà són apropiats per a aplicar noves tecnologies, construccions o altres innovacions, ja que alcen un pont sobre desenvolupaments creatius i flexibles.

Els canvis es produeixen a les ciutats, i l'estratificació i evolució de les mateixes defineixen els seus contextos únics i reflecteixen les seues identitats. Així, s'assembla a la filosofia del kintsugi,¹⁶ que és l'art de la reparació que tracta el trencament com a part de la història de l'objecte, en lloc d'alguna cosa que cal dissimular. En el kintsugi, els elements del temps i el trencament afigen valor als objectes. De la mateixa manera, si les ciutats abracen el canvi de manera dialogant, s'enfortirà el paisatge històric i es mantindrà la memòria urbana. Des d'aquest punt de vista, la idea de la història es converteix en una construcció, i així, el paisatge històric resulta ser un palimpsest. Aquest punt de vista dota a la ciutat d'un paisatge històric amb múltiples capes i en continu desenvolupament i evolució. La reparació del paisatge històric indica ressaltar les clivelles i emplenar-les amb la pols d'estrelles de manera polifònica i dialògica. En aquesta línia de pensament, la comprensió de la memòria urbana també es

carnavalization of the remaking processes of military zones can inform the practical implications of social engagement through the integration of all voices or open-ended forms. It will bring forward the polyphonic landscape of remaking Ankara's historical landscape and its multiple contradictions.

The city is constantly evolving, and the remaking of the urban landscape continues like the case of the military zones in Ankara. The remaking of the urban landscape can create new layers that have a dynamic relationship with the adjacent urban fabric. These changes in the urban landscape are appropriate for applying new technologies, constructions, or other innovations, as they bridge over creative and flexible developments.

Epilogue

At any moment in the development of the dialogue, there are immense, boundless masses of forgotten contextual meanings, but at certain moments of the dialogue's subsequent development along the way, they are recalled and invigorated in renewed form (in a new context). Nothing is dead: every meaning will have its homecoming festival—the problem of a great time.

The changes occur in the cities, and the layering and evolution of the cities define their unique contexts and reflect their identities. Thus, it is similar to the philosophy of kintsugi,¹⁶ which is the art of repairing that treats breakage as part of the object's history, rather than something to disguise. In kintsugi, the time elements and tear add value to the objects. Likewise, if cities embrace change in a dialogic manner, it will strengthen the historical landscape and sustain the urban memory. From this viewpoint, the idea of history becomes a construct, and thus,

Mikhail Bakhtin¹⁵

converteix en un fenomen evolutiu que, no necessàriament es transforma, sinó que cada vegada resulta ser el fet de refer de l'estat original. Els canvis es produeixen a les ciutats, i l'estratificació i evolució de les mateixes defineixen els seus contextos únics i reflecteixen les seues identitats. Així, s'assembla a la filosofia del kintsugi.

Glossari

Breu descripció dels conceptes utilitzats en aquest document:

Dialogisme: Els sistemes de pensament basats en el diàleg abasten l'ambivalència, el carnestoltes, la heteroglossia i la polifonia. En aquest treball, l'espai dialògic es refereix als entorns amb múltiples punts de vista i a la dialògica i les relacions entre estructures que contenen pluralitat.

Carnestoltes: Situació pública temporal basada en el riure i l'ambivalència provocada per la conjunció d'oposats. El riure carnavalesc pretén trastocar temporalment les idees, les pors, el sagrat i les estructures i figures d'autoritat.¹⁷ En aquest sentit, les oposicions i dicotomies estrictes perden sentit. En aquest estudi, la idea i la creació del carnestoltes fan referència a l'entorn en el qual es desenvolupen espais socials alternatius, lliures, igualitaris i entusiastes.

Heteroglossia: En lingüística, es refereix a l'estratificació i la diversificació. Tot acte de parla actua cap a la heteroglossia i contra la tendència d'una llengua unitària a l'inflexionar la llengua amb el to, el gènere i la posició.¹⁸ La heteroglossia indica un espai dinàmic, viu i en desenvolupament, estructurat i modelat per la influència d'innombrables relacions humanes i pràctiques de la vida quotidiana dels individus. La heteroglossia també proporciona un espai que no té cap mecanisme de control de l'autoritat.

Polifonia: Pluralitat de veus iguals i no fusionades dins d'un mateix subjecte, objecte o esdeveniment.¹⁹

the historical landscape turns out to be a palimpsest. This viewpoint provides the city with a multi-layered and continually developing and evolving historical landscape. The repair of the historical landscape indicates highlighting the cracks and filling them with the stardust in a polyphonic and dialogic manner. In this line of thinking, the understanding of the urban memory also becomes an evolving phenomenon that, not necessarily transforms, but every time, turns out to be the remaking of the original state.

Glossary

Brief descriptions of the concepts used in this paper:

Dialogism: The systems of thought based on dialogue encompass ambivalence, carnival, heteroglossia, and polyphony. In this paper, dialogic space refers to the environments with multiple viewpoints and dialogic and the relations between structures containing plurality.

Carnival: A temporary public situation predicated

on laughter and ambivalence brought forth by the conjunction of opposites. Carnival laughter aims to temporarily overturn ideas, fears, the sacred, and structures and figures of authority.¹⁷ In this sense, strict oppositions and dichotomies lose meaning. In this study, the idea and creation of carnival refer to the environment in which free, equal, and enthusiastic alternative social spaces.

Heteroglossia: In linguistics, it refers to stratification and diversification. Every speech act works toward heteroglossia and against the tendency of a unitary language by inflecting the language with the tone, genre, and position.¹⁸ Heteroglossia indicates a dynamic, alive, developing space structured and shaped by the influence of countless human relationships and daily life practices belonging to the individuals. Heteroglossia also provides an area that has no control mechanism of the authority.

Polyphony: A plurality of equal and unmerged voices within the same subject, object, or event.¹⁹

Notes

- ¹ Mikhail Bakhtin, "Toward a Methodology for the Human Sciences". En *Speech, Genres, and Other Late Essays*, ed. Caryl Emerson and Michael Holquist, (Austin: University of Texas, 1986), 170.
- ² Hermann Jansen, *Ankara İmar Planı* (İstanbul: Alaeddin Kiral Press, 1937), 6.
- ³ Christine Boyer, *The City of Collective Memory: Its Historical Imagery and Architectural Entertainments*. (Cambridge, MA: MIT Press, 1996), 28.
- ⁴ *Ibid.*, 28.
- ⁵ L'aplicació d'aquesta decisió ha començat recentment amb les perifèriques, és a dir, les zones militars de Etimesgut i Mamak. El procés descendent de les intervencions va demostrar una vegada més que el tema en qüestió és crucial per al futur d'Ankara.
- ⁶ Savaş Zafer Şahin, "Can Military Zones be an Opportunity for Revitalizing Ankara's Green Belt and Upper Scale Urban Planning?," *Planlama*, 26 (3) (2016), 169-171.
- ⁷ Mark Crinson, *Urban Memory: History and Amnesia in the Modern City* (New York, NY: Routledge, 2005), 12.
- ⁸ Richard Sennett, *Together: The Rituals, Pleasures, and Politics of Cooperation* (New Haven, CT, USA: Yale University Press, 2012), 212.
- ⁹ Tzvetan Todorov, *Mikhail Bakhtin: The Dialogical Principle, Theory and History of Literature* (Manchester: Manchester University Press, 1984), 30.
- ¹⁰ *Ibid.*, 94.
- ¹¹ Mireya Folch-Serra, "Place, Voice, Space: Mikhail Bakhtin's Dialogical Landscape," *Environment and Planning D: Society and Space* 8 (1990), 258.
- ¹² Todorov, *Mikhail...*, 34.
- ¹³ Renate Lachmann, Raoul Eshelman, i Marc Davis, "Bakhtin and Carnival: Culture as Counter-Culture," *Cultural Critique*, no. 11 (1988), 115–152.
- ¹⁴ Thomas Bernard Kenniff, "A Dialogical Investigation into the Architectonics of Designing Public Space at Barking Town Square" (Tesi Doctoral, Bartlett School of Architecture, 2013), 149.
- ¹⁵ Mikhail Bakhtin, "Toward a Methodology for the Human Sciences". En *Speech, Genres, and Other Late Essays*, ed. Caryl Emerson i Michael Holquist, (Austin: University of Texas, 1986), 159-172.
- ¹⁶ Per a més informació sobre kintsugi, Alexandra Kitty (2020), *The Art of Kintsugi: Learning the Japanese Craft of Beautiful Repair*.
- ¹⁷ Mikhail Bakhtin, *Rabelais and His World* (Bloomington, IN: Indiana University Press, 1984).

Footnotes

- ¹ Mikhail Bakhtin, "Toward a Methodology for the Human Sciences". In *Speech, Genres, and Other Late Essays*, ed. Caryl Emerson and Michael Holquist, (Austin: University of Texas, 1986), 170.
- ² Hermann Jansen, *Ankara İmar Planı* (İstanbul: Alaeddin Kiral Press, 1937), 6.
- ³ Christine Boyer, *The City of Collective Memory: Its Historical Imagery and Architectural Entertainments*. (Cambridge, MA: MIT Press, 1996), 28.
- ⁴ *Ibid.*, 28.
- ⁵ Implementation of this decision has recently started with the peripheral ones, namely Etimesgut and Mamak Military Zones. The interventions' top-down process showed once again that the issue at hand is crucial for the future of Ankara.
- ⁶ Savaş Zafer Şahin, "Can Military Zones be an Opportunity for Revitalizing Ankara's Green Belt and Upper Scale Urban Planning?," *Planlama*, 26 (3) (2016), 169-171.
- ⁷ Mark Crinson, *Urban Memory: History and Amnesia in the Modern City* (New York, NY: Routledge, 2005), xii.
- ⁸ Richard Sennett, *Together: The Rituals, Pleasures, and Politics of Cooperation* (New Haven, CT, USA: Yale University Press, 2012), 212.
- ⁹ Tzvetan Todorov, *Mikhail Bakhtin: The Dialogical Principle, Theory and History of Literature* (Manchester: Manchester University Press, 1984), 30.
- ¹⁰ Michele Caja, Martina Landsberger, Silvia Malcovati, ed., *Tipologia Architettonica e morfologia urbana. Il dibattito italiano – antologia 1960-1980* (Milano: Lampi di Stampa/ Il Libraccio, 2010). Jeremy Whitehand, "British Urban Morphology: the Conzenian tradition", *Urban Morphology* 5, no. 2 (2001): 103-109
- ¹¹ Mireya Folch-Serra, "Place, Voice, Space: Mikhail Bakhtin's Dialogical Landscape," *Environment and Planning D: Society and Space* 8 (1990), 258.
- ¹² Todorov, *Mikhail...*, 34.
- ¹³ Renate Lachmann, Raoul Eshelman, and Marc Davis, "Bakhtin and Carnival: Culture as Counter-Culture," *Cultural Critique*, no. 11 (1988), 115–152.
- ¹⁴ Thomas Bernard Kenniff, "A Dialogical Investigation into the Architectonics of Designing Public Space at Barking Town Square" (PhD diss., Bartlett School of Architecture, 2013), 149.
- ¹⁵ Mikhail Bakhtin, "Toward a Methodology for the Human Sciences". In *Speech, Genres, and Other Late Essays*, ed. Caryl Emerson and Michael Holquist, (Austin: University of Texas, 1986), 159-172.
- ¹⁶ For more information about kintsugi, Alexandra Kitty (2020), *The Art of Kintsugi: Learning the Japanese Craft of Beautiful Repair*.
- ¹⁷ Mikhail Bakhtin, *Rabelais and His World* (Bloomington, IN: Indiana University Press, 1984).

- ¹⁸ Mikhail Bakhtin, *The Dialogic Imagination: Four Essays*, ed. M. Holquist, (Austin, TX: University of Texas Press, 1981), 272.
- ¹⁹ Mikhail Bakhtin, *Problems of Dostoevsky's Poetics* (Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 1984).

Referències de les imatges

- Figura 1: Domini públic, recuperat de <http://mimdap.org/2009/07/lorcherin-ankarasy/>, 29 d'agost, 2021.
- Figura 2: Domini públic, recuperat de <https://www.rijksmuseum.nl/en/collection/SK-A-2055>, 29 d'agost, 2021.
- Figura 3: Domini públic, Hermann Jansen, Ankara İmar Planı. İstanbul: Alaeddin Kiral Basimevi, 1937.
- Figura 4: Desenvolupat pels autors.
- Figura 5: Desenvolupat pels autors.
- Figura 6: Recuperat de http://www.kho.edu.tr/galeri/bir_zamanlar_harbiye.html, 26 de setembre, 2021, amb la cortesia de l'Acadèmia militar turca de la Universitat de Defensa Nacional.
- Figura 7: Desenvolupat pels autors.

- ¹⁸ Mikhail Bakhtin, *The Dialogic Imagination: Four Essays*, ed. M. Holquist, (Austin, TX: University of Texas Press, 1981), 272.
- ¹⁹ Mikhail Bakhtin, *Problems of Dostoevsky's Poetics* (Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 1984).

Figure 3: Public domain, Hermann Jansen. Ankara İmar Planı. İstanbul: Alaeddin Kiral Basimevi, 1937

Figure 4: Developed by the authors

Figure 5: Developed by the authors

Figure 6: Retrieved from http://www.kho.edu.tr/galeri/bir_zamanlar_harbiye.html, at 26.09.2021. with the courtesy of National Defense University Turkish military Academy

Figure 7: Developed by the authors.

Image references

- Figure 1: Public domain, retrieved from <http://mimdap.org/2009/07/lorcherin-ankarasy/>, at 29.08.2021
- Figure 2: Public domain, retrieved from <https://www.rijksmuseum.nl/en/collection/SK-A-2055>, at 29.08.2021

Bibliografia

Bibliography

- Bakhtin, Mikhail. "Toward a Methodology for the Human Sciences." En *Speech, Genres, and Other Late Essays*. Ed. Caryl Emerson i Michael Holquist. Austin: University of Texas, 1986.
- Bakhtin, Mikhail. *The Dialogic Imagination: Four Essays*. Ed. M. Holquist. Austin, TX: University of Texas Press, 1981.
- Bakhtin, Mikhail. *Problems of Dostoevsky's poetics*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 1984.
- Bakhtin, Mikhail. *Rabelais and His World*. Bloomington, IN: Indiana University Press, 1984.
- Boyer, Christine. *The City of Collective Memory: Its Historical Imagery and Architectural Entertainments*. Cambridge, MA: MIT Press, 1996.
- Crinson, Mark. *Urban Memory: History and Amnesia in the Modern City*. New York, NY: Routledge, 2005.
- Folch-Serra, Mireya. "Place, Voice, Space: Mikhail Bakhtin's Dialogical Landscape." *Environment and Planning D: Society and Space* 8, (1990).
- Jansen, Hermann. *Ankara İmar Planı*. İstanbul: Alaeddin Kiral Basımevi, 1937.
- Kenniff, Thomas Bernard. "A Dialogical Investigation into the Architectonics of Designing Public Space at Barking Town Square." Tesi Doctoral, Bartlett School of Architecture, 2013.
- Lachmann Renate, Eshelman Raoul, i Davis Marc. "Bakhtin and Carnival: Culture as Counter-Culture." *Cultural Critique*, no. 11 (1988).
- Sennett, Richard. *Together: The Rituals, Pleasures, and Politics of Cooperation*. New Haven, CT, USA: Yale University Press, 2012.
- Şahin, Savaş Zafer. "Can Military Zones be an Opportunity for Revitalizing Ankara's Green Belt and Upper Scale Urban Planning?." *Planlama*, 26 (3) (2016).
- Todorov, Tzvetan. *Mikhail Bakhtin: The Dialogical Principle, Theory and History of Literature*. Manchester: Manchester University Press, 1984.